

створення та функціонування освітньо-виховного середовища вузу в контексті формування й розвитку професіоналізму майбутніх педагогів, зокрема, й гувернерів.

Література

1. Будак С.В. Формування готовності студентів до іншомовної діяльності з дошкільниками: монографія зі спецпрактикумом / Сергій Валерійович Будак. – К.: Вид. Дім «Слово», 2008. – 288 с.
2. Завалевський Ю.І. Сучасний вчитель: вимір часу: навч.-метод. посібник /Юрій Іванович Завалевський. – К.: «Букрек», 2008. – 288 с.
3. Казакова А.Г. Педагогика профессионального образования: монография / Альбина Григорьевна Казакова. – М.: Экон-Информ, 2007. – 551 с.
4. Попков В.А. Теория и практика высшего профессионального образования: Учеб пособие/ В.А.Попков, А.В.Коржуев. – М.: Академический Проспект, 2004. – 432 с.
5. Приходченко К.І. Творче освітньо-виховне середовище навчального закладу: навчальний посібник / Катерина Іллівна Приходченко. – Харків : Видавнича група „Основа”: „Триада+”, 2007. – 160 с.
6. Сарапулова Є.Г. Психолого-педагогічні основи навчально-виховної діяльності гувернера: монографія /Євгенія Геннадіївна Сарапулова. – К.: МАУП, 2003. – 264 с.
7. Хомич Л.О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів: монографія / Лідія Олексіївна Хомич. – К.: «Магістр-S», 1998. – 200 с.

Анотація

У статті розглядається проблема впливу освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу на формування професіоналізму майбутніх гувернерів.

Аннотация

В статье рассматривается проблема влияния образовательно-воспитательной среды высшего учебного заведения на формирование профессионализма будущих гувернеров.

Summary

The article focuses on proving problem of the influence of education and educational environment of higher education on the formation of future professional governers.

Ключові слова: гувернер, професійне становлення, освітньо-виховне середовище, професійно-педагогічна діяльність.

Ключевые слова: гувернер, профессиональное становление, образовательно-воспитательная среда, профессионально-педагогическая деятельность.

Key words: governer, professional development, education and educational environment, vocational and educational activities.

Подано до редакції 13.03.2011.

УДК: 378.504.03: 621.01: 37.013.43

© 2011

Коробчук Л.І.

ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МАШИНОБУДІВНОГО ПРОФІЛЮ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Зміни в розвитку системи вищої освіти України змушують переглянути подальшу базову підготовку майбутніх фахівців. Саме на педагога і лягає основна відповідальність за формування і правильне викладання навчального матеріалу та засвоєння знань і умінь студента.

У нашому дослідженні ми розглядаємо підходи до формування екологічної культури майбутніх фахівців машинобудівного профілю та можливість формування позитивного ставлення до навколишнього природного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Проблеми пошуку методів підвищення ефективності навчального процесу висвітлюються в працях вітчизняних науковців А.Алексюка, В.Онищука, Ю.Бабанського, Ю.Арутюнова, Н.Борисової, А.Вербицького, А.Балаєва, А.Дьоміна, Г.Пустовіта, С.Дерябо, В.Ясвіна та ін. Питання що до формування екологічної культури особистості вивчалися і досліджувалися П.Кулішем, Г.Сковородою, В.Сухомлинським, О.Салтовським, В.Крисаченком, Е.Гирусовим, Н.Киселевим, Г.Бачинським та ін.

Формування цілей статті... Мета даної статті полягає у розкритті педагогічних підходів до процесу формування екологічної культури майбутніх фахівців машинобудівного профілю.

Виклад основного матеріалу дослідження... Сьогодення нашої держави спрямовується на підвищення рівня екологічної грамотності, екологічної освіти, екологічного виховання, екологічної культури майбутніх спеціалістів вищих навчальних закладів та раціональної взаємодії суспільства та природи. Враховуючи виникнення різноманітних непередбачуваних виробничих ситуацій, що можуть потягнути за собою низку екологічних катастроф,

молодий фахівець повинен застосовувати отримані екологічні знання для вирішення екологічних питань. При правильному та вмілому поєднанні бази вмінь і навиків спеціальної освіти випускники можуть виявити аналогії між новими і старими проблемами та запропонувати досконаліші підходи до їх вирішення. Система вищої освіти, готуючи майбутніх фахівців, орієнтується на певних замовників випускників з огляду на потреби індивіда.

Управління формуванням екологічної культури майбутніх фахівців машинобудівного профілю залежить від того, наскільки оптимально й цілеспрямовано буде організований цей процес чітко і адекватно здійснюватиметься зворотній зв'язок як ефективно спрацьовує система організаційно-методичних заходів які б забезпечили засвоєння і розвиток у них відповідних якостей і вмінь. Іншими словами, забезпечити цілеспрямований екологічний розвиток особистості можливо лише за допомогою спеціально сконструйованої індивідуально-зорієнтованої технології навчання.

Для цього кожен навчальний заклад повинен мати раціональну структуру навчання, а саме: зміст освіти, педагогічну модель, організацію процесу екологічного виховання та навчання, навчальні плани, робочі програми, навчально-методичне забезпечення по всіх дисциплінах та видах робіт, технічні засоби навчання, відповідно оснащені навчальні приміщення, педагогічні кадри тощо [8].

Прагнення до опанування певним рівнем екологічної культури майбутніх фахівців машинобудівного профілю – це показник рівня екологічної вихованості. Їх екологічна культура може значно зрости за таких умов:

- формування екологічного виховання майбутніх фахівців машинобудівного профілю буде проходити відповідні педагогічні умови, які спрямовані на індивідуальний підхід та визначають розвиток внутрішніх особистісних перетворень;

- навчально-виховний процес майбутніх фахівців машинобудівного профілю спирається на сучасне навчально-методичне забезпечення;

- екологічне виховання майбутніх фахівців машинобудівного профілю відбувається розробленою теоретичною моделлю екологічної вихованості [7].

Форми організації навчальної діяльності майбутніх фахівців машинобудівного профілю відображають раціональну організацію навчально-виховного процесу. Вище згадані форми угруповують так:

- масові (лекції, конференції, екскурсії, конкурси, олімпіади);

- групові (заняття різних типів, екскурсії, семінари, СРС, практичне навчання (навчальна та виробничі практики), дидактичні ігри, гурткова робота, консультації);

- індивідуальні (СРС, курсове та дипломне проектування, дослідна робота, консультації) [1].

Будь-які державні чи приватні підприємства потребують професійної діяльності фахівця. В понятті "професіонал" імпліцитно закладено гуманістичний початок, оскільки людина високої компетенції, освіченості, фахової майстерності знає яким чином найкраще виконати справу, здійснити свій обов'язок на користь держави, суспільства і кожної окремої особистості. Адже професіонал котрий не усвідомлює свого професійного образу може завдавати своєю діяльністю різних матеріальних і моральних збитків не лише установі, де працює, а й в цілому суспільству.

Деякі засади екологічної культури знайомі студентам машинобудівного профілю із дисциплін, які вони починають вивчати ще на першому курсі. На старших курсах студенти отримують більш детальну інформацію про теорію та практику екологічної діяльності та культури, набувають перших навиків, які необхідні майбутньому фахівцю машинобудівного профілю. Вони ознайомлюються з формами організації екологічних заходів на виробництві; поглиблюють свої знання, закріплюючи їх виробничою, технологічною практикою, формують уміння з розробки певної екологічної документації [5]. Вчать оцінювати екологічну ситуацію, пояснювати причини її виникнення, пропонувати альтернативні шляхи розв'язання існуючих екологічних проблем, що можуть виникнути у виробничому середовищі.

Надання педагогом відповідних знань та навичок у певній сфері діяльності майбутньому фахівцю – це основна функція навчального процесу. Де важливим елементом вважається передача цих знань і навиків за допомогою мовного спілкування під час лекцій та інших видів занять.

Для формування високоякісного майбутнього фахівця машинобудівного профілю педагогу необхідно проводити заняття, які відповідають сучасним вимогам застосування методики ігрового навчання і характеризуються такими особливостями як висока активність студентів, використання різноманітних форм та методів навчання, використання принципів оптимальності тощо. Моделювання сучасного практичного заняття з використанням інноваційних технологій, аналіз і значення окремих його елементів є необхідною умовою вдосконалення й оптимізації всього навчального процесу. Наведемо вимоги до організації заняття сучасного типу:

- психологічні: врахування вікових, інтелектуальних особливостей студентів, мотивів вступу до ВНЗ;

- дидактичні: оптимальний вибір елементів дидактичної системи;

- морально-етичні: доброзичливість, врахування принципів гуманізації та демократизації; виконання виховної мети заняття;

- організаційні: своєчасний початок і кінець занять, раціональне використання часу (ефективна організація заняття: підготовка викладача та студентів до заняття), засобів навчання;
- технічні: дотримання техніки безпеки у лабораторіях;
- екологічні: узагальнення і систематизація матеріалу має проходити з точки зору екології;
- екологовиховні: зміст, принципи, методи навчання мають сприяти екологічному вихованню студентів тощо [2].

У сучасних умовах провідним напрямом екологічної освіти має бути формування ноосферного світогляду, розуміння майбутніми спеціалістами взаємозв'язку всієї палітри навчальних дисциплін, єдності навчання і виховання для досягнення одного з ключових завдань вищої школи – підготовки професіонала з високим рівнем сформованості екологічної культури. Цьому має сприяти запровадження науково обґрунтованої технології та вірно вибрані педагогічні підходи формування особистісного новоутворення випускника технічного вищого навчального закладу.

Організація професійної підготовки передбачає конструювання комплексу ефективних методів і прийомів, що відображають стратегію й логіку навчально-виховного процесу, спрямованого на науковий пошук та розвиток спадкових задатків, нахилів і здібностей особистості в умовах вищого навчального закладу.

Характеристика показників екологічної культури студентів – майбутніх фахівців машинобудівного профілю має здійснюватися за допомогою ряду педагогічних підходів: в ході диспутів, дискусій, обговорень, педагогічного спостереження, бесід; шляхом діалогу, анкетування, виконання індивідуальних самостійних завдань, творчих робіт, захисту дипломних і магістерських робіт, створення проблемних ситуацій та психологічних тренінгів, виконання індивідуальних самостійних завдань; у формальному та неформальному спілкуванні, у процесі екологічної самоосвіти.

Зрозуміло, оцінка параметрів екологічної культури, що досліджується, вимагає й використання сукупності паралельних методів (педагогічне спостереження, показник успішності, бесіди, анкетування, контрольні роботи, тестування, створення проблемних ситуацій екологічно-етичного характеру, активність, ознайомлення з характеристиками майбутніх спеціалістів), а також аналізу поведінки студентів у різних ситуаціях вияву їх екологічної вихованості. При визначенні комплексного усередненого показника сформованості екологічної культури випускника враховувати необхідно сукупність усіх критеріїв.

Серед педагогічних засобів активізації процесу навчання у ВНЗ особливе місце належить навчальній дидактичній грі, що є цілеспрямованою організацією навчально-ігрових взаємодій студентів у процесі моделювання ними цілісної професійної діяльності фахівця машинобудівного профілю.

Передовий досвід зарубіжних педагогів, численні дослідження і публікації відомих педагогів (Ю.С.Арутюнов, Н.В.Борисова, А.А.Вербицький, С.А.Табрусевич, Ю.К.Бабанський, А.А.Балаєв, П.М.Олійник, А.І.Дьомін, П.Г.Лузан) підтверджують, що імперативна педагогіка повинна бути замінена педагогікою співпраці і розвитку, в основі якої лежить розуміння студента як засіб розвитку індивідуальних якостей суб'єкта за допомогою знань, умінь, навичок.

Такі методи навчання як дидактичні ігри, дискусії, моделювання виробничих ситуацій та ін. відображають суть майбутньої професії, формують професійні якості фахівців, є своєрідним полігоном, на якому студенти можуть відпрацьовувати професійні навички в умовах, схожих на реальні [3]. Груповий чи індивідуальний аналіз помилок студентів, який проводиться при підведенні підсумків, значно знижує можливість їх повторення в дійсності (у виробничому середовищі). Гра розкриває потенціал студента, а також сприяє скороченню терміну адаптації майбутнього фахівця машинобудівного профілю до повноцінного виконання професійної діяльності, зростає пізнавальна активність студента, встановлюється самостійність у діяльності і мисленні.

При плануванні проведення такого виду заняття необхідно врахувати рівень підготовленості не лише студента, але і педагога, а також його сприйняття студентською аудиторією. Також доречно провести анкетування студентів, що дозволить побачити і оцінити ігровий колектив, тобто вивчити, що думають про себе самі виконавці рольових функцій, визначити рівень претензій кожного учасника, знайти йому оптимального партнера тощо.

У підготовці дидактичної гри виділяють такі операції [4]:

- Підбір теми ситуації. Це може бути будь-який розділ навчального курсу. Бажано, щоб навчальний матеріал мав практичний вихід на професійну діяльність, або спеціальну навчальну дисципліну.

- Формування мети і завдань з урахуванням теми і ситуації. Тому, що в одній і тій же ситуації, але з різною метою, можна по-різному побудувати гру. Для цього треба відповідним чином розставити акценти і сформулювати мету на кожному етапі.

- Визначення структури з урахуванням мети, завдання, теми, складу учасників.

- Діагностика ігрових якостей учасників дидактичної гри. Проведення занять в ігрових формах набуде ефективності, якщо дії викладача звернені до конкретної людини, або глибоко вивченої групи людей,

ефективність також залежить від оптимізації навчання, інтенсивної роботи викладача на стадії підготовки до заняття, вибору ним прийомів навчання і їх організації.

- Діагностика об'єктивних обставин. В цьому випадку розглядається питання про те, де, як, коли, за яких умов і з якими предметами проходить гра, тобто оцінюються її зовнішні атрибути. За визначенням Н.В.Борисової [6], навчальну дидактичну гру можна розглядати як "гілку педагогіки" і як "гілку імітаційного моделювання". Така подвійність визначає переваги гри як "інструменту" навчання.

При підготовці до ігрової діяльності слід дотримувати такі методичні вимоги [4]:

- гра – логічне продовження і завершення конкретної теоретичної теми (розділу) навчальної дисципліни, є практичним доповненням до теми (розділу) або ж завершенням вивчення дисципліни в цілому;

- максимальна наближеність до реальних виробничих умов;

- створення атмосфери пошуку і невимушеності;

- ретельна підготовка навчально-методичної документації;

- чітко сформульовані задачі, умови і правила гри;

- виявлення варіантів можливих рішень вказаної проблеми;

- наявність необхідного устаткування.

За допомогою запропонованих методів навчання у майбутніх фахівців машинобудівного профілю можуть формуватися ряд особливостей екологічної культури через професійну підготовку: освоєння професії, виконання ролі як фахівця з метою збереження довкілля, управління виробничим процесом і самоврядування, раціональна організація праці та охорони навколишнього природного середовища, ухвалення нестандартних рішень, колективна творчість, створення працездатного колективу, захоплення, емоційність, усвідомлення браку знань, придбання практичних знань і навичок, лідерство, спілкування, виконання ролей, цінність результатів гри, раціональний підхід до переробки та використання природних ресурсів, вирішення питань утилізації промислових відходів та техногенного навантаження на довкілля тощо.

Висновки... Отже, для удосконалення формування майбутнього фахівця машинобудівного профілю не варто ставити певні рамки. Адже за допомогою сучасних педагогічних підходів розширюється компетентність та комунікабельність особистості майбутнього спеціаліста; розширюється робота педагога.

Завдяки вірно підібраним методам навчання вищій навчальні заклади випускають гідне покоління професійно підготовлених фахівців.

Література

1. Алексюк А.М. Педагогіка : Навч. посібник для студентів університетів / А. М.Алексюк. – К. : Вища шк., 1995. – 296 с.
2. Буреннікова Л.Ю. Активізація пізнавальної діяльності студентів з використанням методів педагогіки співробітництва / Л.Ю.Буреннікова, С.О. Шинкаренко, Л.С.Юшкова // Сучасні педагогічні технології у вищій школі. – К. : 1995. – С. 88.
3. Вербицкий А. Активные методы обучения в высшей школе / А.Вербицкий //контекстный подход. – М. : Высшая шк., 1990. – 96 с.
4. Габрусевич С. От деловой игры – к профессиональному творчеству / С. Габрусевич, Г.Зорин. – Минск, МГУ, 1989. – 96 с.
5. Зязюн І.А. Культура і культура політики / І.А.Зязюн // Рідна шк., 1994. – №12. – С. 21-28.
6. Лузан П.Г. Методи і форми організації навчання у вищій аграрній школі / П.Г.Лузан– К. : Аграрна освіта, 2003. – 224 с.
7. Сапожников С.В. Екологічне виховання студентів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації будівельного профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 / С.В.Сапожников. – Херсон, 2006. – 20 с.
8. Шевчук В.М. Педагогічні інноваційні підходи до екологічної освіти курсантів – прикордонників / В.М.Шевчук // Збірник наукових праць. Педагогічні науки / відп. ред. Є.С. Барбіна. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2009. – Вип. 51. – С. 105-107.

Анотація

В статті розкриті основні підходи до формування екологічної культури майбутніх фахівців машинобудівного профілю. Запропоновані певні методи, які може використовувати педагог у навчальному процесі з метою виховання у професійній підготовці високоякісного спеціаліста.

Анотация

В статье раскрыты основные подходы к формированию экологической культуры будущих специалистов машиностроительного профиля. Предложены определенные методы, которые может использовать педагог в учебном процессе с целью воспитания в профессиональной подготовке высококачественного специалиста.

Summary

In the article the basic going is exposed near forming of ecological culture of future specialists of machine-building type. Certain methods which a teacher can use in an educational process with the purpose of education in professional preparation of high-quality specialist are offered.

Ключові слова: майбутні фахівці машинобудівного профілю, індивідуальний підхід, екологічна культура, професійна освіта, професійна діяльність фахівця, професіонал, професійна підготовка, навчальний процес, екологічне виховання, екологічна освіта, екологічна грамотність.

Ключевые слова: будущие специалисты машиностроительного профиля, индивидуальный подход, экологическая культура, профессиональное образование, профессиональная деятельность специалиста, профессионал, профессиональная подготовка, учебный процесс, экологическое воспитание, экологическое образование, экологическая грамотность.

Key words: future specialists of machine-building type, individual approach, ecological culture, trade education, professional activity of specialist, professional, professional preparation, educational process, ecological education, ecological education, ecological literacy.

Подано до редакції 15.03.2011.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц. Потапюк Л.М.

УДК 387.147:787

© 2011

Косенко П.Б.

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ САМОСТІЙНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРИ НА МУЗИЧНОМУ ІНСТРУМЕНТІ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Професійна гнучкість, творча самостійність, здатність ефективно використовувати накопичений педагогічно наукою досвід в умовах постійної трансформації соціокультурного середовища. Це ті якості, якими, окрім загальної фахової підготовки, має володіти вчитель мистецьких дисциплін.

Вже з перших кроків навчання у вищих закладах освіти слід приділяти пильну увагу формуванню цих якостей у студентів – майбутніх учителів музики. Сучасною педагогікою зроблено чимало для підготовки фахівців високого рівня. У науковій літературі досить ґрунтовно розроблено теоретичні основи музично-педагогічної діяльності. Вивчення досвіду найкращих педагогів дає корисний і цікавий методичний матеріал.

Інколи виникає відчуття, нібито усе, що роблять талановиті вчителі легко повторити чи відтворити. Але значна частина їх творчості залишається непомітною для широкого загалу. Причому навіть досвідчені спеціалісти, майстри педагогічної праці не завжди здатні розкрити для інших внутрішню сутність своєї професійної творчості, вважаючи її властивою ознакою лише своєї індивідуальності. І тут постає важливе питання: як формувати творчу особистість студента? Чи можна взагалі навчити творчості?

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... За визначенням вчених (О.Пехоти, А.Кіктенко, О.Любарської) творчість – це діяльність людини, спрямована на утворення нових матеріальних і духовних цінностей, яка вирізняється неповторністю, оригінальністю та суспільно-історичною унікальністю [7; с. 68]. “Творчість, – за словами Л.Виготського, – на практиці існує не тільки там, де вона створює великі історичні твори, але і скрізь, де людина уявляє, комбінує, змінює і створює щось нове, якою би крихтою не виявилось це нове порівняно зі створінням геніїв” [2, с. 6].

Важливою складовою творчості людини є самостійність. Не випадково значна кількість дослідників поєднують ці поняття, про що свідчать публікації М.Берулави, С.Горбенка, В.Кан-Калика, О.Пехоти, О.Рудницької та ін. [1; 3; 5; 7; 8]. Так В.Кан-Калик пише, що “творчість передбачає високий рівень самостійності у всіх аспектах діяльності – від цілепокладання до оцінки результатів” [5, с. 34]. Цієї ж думки дотримується М.Єнікеев, який вказує на те, що важливим компонентом творчого розвитку особистості є самостійність – здатність орієнтуватись на свої особистісні позиції, приймати власні рішення та реалізовувати їх, незалежно від ситуативних зовнішніх впливів [4, с. 404]. С.Горбенко зазначає, що “самостійність охоплює і чуттєве сприйняття, творчу ініціативу, запам'ятовування, різні види дій, емоційність ставлення особистості до навколишнього світу і, зокрема, до мистецтва” [3, с. 21-22].

Фахову підготовку музиканта-виконавця або музиканта-викладача також важко уявити без формування творчої самостійності. Приклади методів творчого навчання музикантів можна знайти у чисельній дидактичній літературі, представленій працями Л.Ауера, Л.Баренбойма, Т.Беркман, Ф.Блуменфельда, К.Ігумнова, Г.Когана, Н.Любомудрової, Т.Маріупольської, Г.Нейгауза, А.Ніколаєва, Г.Падалки, С.Савшинського, М.Фейгіна, Я.Флієра, А.Хальма, Г.Ціпіна та інші. Вивчення педагогічного досвіду цих відомих діячів музичного мистецтва може дати багато для розуміння сутності творчого навчання.

Помітний недолік музичного навчання сьогодні визначається тим фактом, що в методичній літературі переважають проблеми навчання на певному інструменті (чи то фортепіано, чи то скрипка, чи то баян тощо) і не висвітлюються загальні питання інструментальної підготовки в цілому. Окрім того, викладачі музичних дисциплін